

Magyar Képzőművészeti Egyetem
Doktori Iskola

ELKÖTELEZETTSÉG ÉS AUTONÓMIA

Lehetőségnapló

a szituacionistáktól Jacques Rancière-ig

DLA tézisek

Erhardt Miklós

Leadás: 2009. április 20.

Témavezető: Dr. habil, DLA Sugár János

Dolgozatom témája elkötelezettség és autonómia története a művészet területén, az elmúlt ötven évben; néhány kapcsolódó elmélet és diskurzus hatásának vizsgálata a magam munkájára illetve közvetlen környezetemre, a magyar kortársművészeti szcénára. Ezzel egyben rövid összefoglalása és kritikai reflexiója az elmúlt tíz évben végzett művészeti, illetve elméleti tevékenységemnek, konkrétan a Big Hope csoport kollektív működésének, valamint fordítói és publikációs munkámnak. Külön figyelmet kap benne a Szituacionista Internacionálé, illetve Guy Debord Magyarországon korábban kevésbé bevezetett tevékenysége; Debord fő műve, *A spektákulum társadalma* a fordításomban jelent meg először magyarul, a doktori programom ideje alatt, és általában véve is számos szállal kötődik az alkotó -és kutatási tevékenységemhez. A másik fókusz Jacques Rancière munkássága, amely magyar nyelven még nem hozzáférhető, de a nemzetközi szcéna jelenleg egyik legfontosabb hivatkozási pontja. Értelmezésem szerint, amennyiben a Szituacionista Internacionálénak kitüntetett szerepet osztunk a címben jelzett dialektika végső kiélezésében és implóziójában, úgy Rancière tette a legtöbbet azért, hogy ez a dialektika funkcionális eszköze, kerete legyen/maradhasson a modern művészet hosszú távú projektjének.

A dolgozatban az extenzív kutatás helyett inkább törekedtem egyfajta szintézisre. Ezért számos pontom nyúltam vissza korábbi munkáimhoz és publikációimhoz.

Bevezetés

A dolgozat bevezetőjében felvázolom elkötelezettség és autonómia dialektikájának alakulását a jelenlegi globális művészeti diskurzusban, körvonalazom a dolgozat szempontrendszerét és utalásokat teszek a felépítésére, megközelítésmódjára. Kiindulópontom a Szituacionista Internacionálé tevékenysége – amelyben a radikális kritikai művészet a művészet radikális kritikájává alakult át – és a Jacques Rancière-féle gondolat, amelyben a klasszikus modern által kisajátított „kép vége” elmélet relativizálódik, és egy új „esztétikai forradalom”-értelmezésben kap szerepet.

Közvetve érintem azt a tevékenységemet (projektek, fordítások és értelmezések), amely által igyekeztem kontextust teremteni a magam művészeti érdeklődése számára a magyar művészeti diskurzuson belül, illetve azokat a vonásokat, amelyek alapján a tulajdonképpeni művészeti tevékenységem maga is felfogható referenciális tevékenységnek.

Kivonás

Ez a fejezet lényegében egy tíz évvel ezelőtt írott kiáltvány-szerű szövegem aktualizálása. A szöveg helyi értékét a dolgozat által adott kontextusban az adja, hogy

dokumentálja azt az állapotot, ahonnan a munkám elindult, így többek között a szituacionista kultúra-kép egy jórészt ösztönös értelmezését, illetve művészet és társadalom viszonyának radikális, ikonoklaszta felfogását. A szöveg központi felismerése, hogy a neoliberális kapitalizmus globális rendszere kihúzta a talajt az esztétikai természetű kritika alól; nem csak, hogy immunissá vált rá, de függésbe került tőle. Így a radikális kritika nem találhat más kifutást, mint saját felszámolását, illetve a visszafelé mozdulás abszurd progresszióját. Ezt a végletes negativitást természetesen sokban erősítette, hogy a magyar művészeti diskurzus nyomokban sem mutatta, hogy bármi köze is volna a szélesebb társadalmi-politikai környezetéhez.

Spektákulum

Ez a fejezet áttekinti a Szituacionista Internacionálé történetét, illetve a kortárs globális művészeti diskurzus egyik gyújtópontjába helyezi azt, érinti hatását a kritikai művészet és művészetelmélet területén. Didaktikus módon elemzi, kontextualizálja *A spektákulum társadalmi* című könyvet, amelyet 2004-ben egy kiállításra fordítottam le, kísérletként valamiféle végső „kivonásra”, a redundancia esztétizálására.

Saját szemmel

Jórészt a Rancière-i terminológiára építve vizsgálom az 1998-ban készített projekt felvetéseit, illetve ezen keresztül a félmúlt és a jelen hazai kortárs művészeti diskurzusának specifikumait. A Saját szemmel projekt állatorvosi lónak van álcázva, amely lehetőséget ad az egyik legfontosabb Rancière-i művelet, a reprezentálhatatlanság tagadása, illetve a kép felszabadítása illusztrálására.

A dolgozat mellékletében technikai fordításban hozom Jacques Rancière, *Le partage du sensible: Esthétique et politique* (Éditions La Fabrique, Párizs, 2000) című művének előszavát, mintegy utószóként alkalmazva azt. A rövid szöveg elégséges magyarázattal szolgálhat arra nézvést, hogy hogyan termékenyítheti meg Rancière egyszerre a baloldali elkötelezett művészet és a művészi autonómiára építő művészeti piac jelenlegi diskurzusait, illetve előre vetíti az autonómia és elkötelezettség antagonizmusa alól való felszabadulást, amely ”a »vég« és a »visszatérés« rossz színjátékának” odahagyásával valósulhat meg.

A témához kapcsolódó korábbi publikációk jegyzéke:

„Kommentárok a spektakulum társadalmához” (Guy Debord), Trafó, Budapest, 2008.

(projekt, fordítás)

„Részt venni”, katalógusbevezető, *!Revolution?* Műcsarnok, Budapest: 2007.

„Vitathatatlan” *Műértő*, 2007. szeptember

„A spektakulum társadalma” (Guy Debord), Balassi, Budapest, 2006. (fordítás, utószó)

„Elhallgatott jelen”, *Műértő*, 2006. március

„A kép: tömör veszély”, *Műértő*, 2005. május

„Ozunculuk talebi nasıl teröre dönüsbilir / How can the Demand of Playfulness Turn into Terror”, *Art-Ist magazine*, 2004 ősz, „Situationist Internationale” különszám pp 236-242.

„BB and Shiva”, Notes on Guy Debord and Attila Kotányi, 2004. exindex/english

„Vivisection”, *The HTV 50*, Amszterdam (2003/szept.) pp. 4-5.